

KENT KONSEYLERİ İÇİN KATILIMCI BÜTÇE ÖNERİSİ

PARTICIPATORY BUDGET PROPOSAL TO THE CITY ASSEMBLIES

Elif ÇOLAKOĞLU*

Ozet

Belediyenin kendi organı niteliğinde olmayan kent konseyine doğrudan nasıl kaynak aktarılacağı konusundaki belirsizlik, her ne kadar 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ile 6 Haziran 2009 tarihli Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 16. maddesinde güvence altına alınsa da, de facto bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun için, kent konseyinin belediyece uygun görülen giderlerinin, başta sosyo-kültürel işlerden sorumlu birimler olmak üzere, belediyenin ilgili birimlerince karşılanması yoluna gidilmektedir. Ancak, kent konseylerinin belediyeler karşısındaki bu yasal ve statü belirsizliğinin bir çözüme kavuşturulması ve kent konseylerine mali özerkliğin kazandırılması gerekmektedir. Esas olarak kent konseylerinin mali özerklik sorununun ele alındığı bu çalışmada, bir çözüm önerisi olarak katılımcı bütçe sistemi ileri sürülmektedir. Bütçenin halkın istediği yönde kullanılmasını amaçlayan bu modelle, genel olarak, her yurttaş yaşadığı kentte öncelikli yatırımların nereye yöneleceği ve sosyal yatırımlara ne kadar pay ayrılacağı gibi konularda kararlara katılabilmektedir. Böylelikle, özellikle yerel yönetimler bağlamında, yurttaşların belediyelerin bütçelerinde ne kadar etkin olduğu ve katılımın ne düzeyde gerçekleştiği belirlenmektedir. Kent konseylerinde katılımcı bütçe modeli uygulandığında, sadece belediyece değil, aynı zamanda bütün kamu kuruluşlarınca sunulan kamusal hizmetler yönünden kentsel önceliklerin belirlenmesine ilişkin uygun bir ortam sağlayacaktır. Bu çalışmada, belediyelerde kurulması öngörülen kent konseylerinin uygulamada yaşadıkları bütçe sıkıntısını nasıl asabilecekleri konusuna yanıt aranmakta ve bir çözüm önerisi olarak katılımcı bütçe sisteminin detaylı bir şekilde incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Kent Konseyi, Katılımcı Bütçe.

Abstract

The uncertainty about how the resource to be transferred directly to the city assembly which is not a body of the municipality, although Article 76 of the Municipality Law No. 5393 and Article 16 of the City Assembly Regulation, adopted in 6 June 2009, taken guaranteed, is emerging as a de facto problem. For this, the expenses of the city assembly are approved by the municipality, covered by the relevant units of the municipality, especially by socio-cultural affairs units. But this legal uncertainty and, of their status of should be resolved and the city assemblies should have the financial autonomy. In this study basically have discussed as the problem of financial autonomy

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, elifcolakoglu@yahoo.com

of the city assemblies, the participatory budget system has been proposed as a feasible solution. With this model is aimed the usage of their budget in the direction of request of the people, every citizens generally can participate in decisions on such as the priority of investments in the city where they live, and how about leaving the share of social investments. Thus, it is determined how citizens are to be effective in the budget of municipalities and what level of participation takes place, especially in the context of local governments. If the participatory budget system is applied to the city assemblies, it will provide a suitable environment for setting priorities in terms of public services offered not only by the municipality, but also by all public institutions. In this study, it is envisaged that the city assemblies determined to be established as a part of the municipalities, about how they can struggle with their budget shortages in practice, and is examined in detail participatory budget system as a solution.

Keywords: Participation, The City Assembly, Participatory Budget.

Giriş: Türkiye’de Kent Konseyleri

Kentin ayrılmaz bir parçası olan kentliler, sahip oldukları kent kimliklerini korumalı ve kendileri hakkında alınan kararlarda söz sahibi olmalıdırlar. Kentine sahip çıkan, kentin kararlarına katılan, diğer bir deyimle kent yaşamını sürekli sorulayan kentliler, kentin gerçek sahipleridir. Dolayısıyla, kentlilere beklenen ve istenen düzeyde hizmetin sağlanabilmesi ise, kentlilerin dahil olduğu yerel yönetimlere bağlıdır. Çünkü yönetenle yönetimin karşılaştığı ortam, bizzat kenttir ve bu yönde, kentler demokrasiyi gerçekleştirmede birer araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin katılımcı demokratik bir yapıda örgütlenmeleri ve sorgulama süreçlerine açık bir kamusal alan olarak hareket etmeleri, ancak aktif ve katılımcı bir vatandaşlık ekseninde kurulmuş kentlilik anlayışıyla olasıdır (Kahraman vd., 1999: 59). Bunun sağlanması için de, bireylerin, kenti ilgilendiren kararlarda söz sahibi olması ve alınacak bu kararlarda etkiye sahip olmaları gerekmektedir. Katılımcılığı sağlayan mekanizmalardan biri olan kent konseyleri, yerel yönetimlerin başarılı olabilmelerinde önemli bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sadece danışma organı niteliğinde olan kent konseylerinin, ilgili tüzel düzenlemeler ışığında belediyelerde kurulması öngörülmektedir. Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamak ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurmak, konseylerin temel görevleri arasında sayılmaktadır (mad. 6) (Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, 2001). 03.07.2005 tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde, kent konseylerinin, hemşehrilik bilincinin geliştirilmesinde, kentin hak ve hukukunun korunmasında, sürdürülebilir gelişmeyi sağlamada ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeyi amaçladığı belirtilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2011). İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ilgili Yönetmelik’te ise, organları genel kurul, yürütme kurulu ve, meclisler ve çalışma gruplarından oluşan kent konseyi, Yerel Gündem 21 (YG21) süreci kapsamında, söz konusu amaca uygun olarak ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik

yapılar ile yönetim mekanizmaları olarak tanımlanmaktadır. Özcesi, bütçenin halkın istediği yönde kullanılmasını amaçlayan bu modelle, her yurttaş, yaşadığı kentte öncelikli yatırımların nereye yöneleceği ve sosyal yatırımlara ne kadar pay ayrılacağı gibi konularda kararlara katılabilmelerine olanak tanınmaktadır. Bir belediyenin kaynaklarının, yani parasının hangi yönde kullanılacağına o yerelde yaşayanlar birlikte karar verebilmektedirler.

Esasen kent konseylerinin varoluş amacıyla katılımcı bütçe deneyimi, örtüşmektedir. Zira, kent konseyleri, halk katılımı ve denetimi için en alt düzeydeki birim olan mahallelerden başlayarak örgütlenmiş, demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve uzmanların da katıldığı etkin bir model olup (Solaklı, 2009), yerel düzeyde demokrasinin gerçekleşebilmesi için yerel yönetim özerkliğinin gerçekleşmesi ve yerel halkın yönetimin kararlarına etkin bir biçimde katılması ve denetlenmesi için bir araç olabilir. Katılımcı bütçeyle, yerel yönetimler bağlamında, yurttaşların belediyelerin bütçelerinde ne kadar etkin olduğu, katılımın ne düzeyde gerçekleştiği belirlenmekte ve bu doğrultuda, bir takım öneriler sunulmaktadır. Katılımcı bütçe uygulaması, dolayısıyla Türk Belediyecilik Sistemi açısından önem taşıyabilir ve bu uygulamadan birtakım faydalar sağlayabileceği öngörülebilir.

Bu nedenle, bu çalışmada, bir yerel demokratik yönetim mekanizması olarak kent konseylerinin bütçesi ile bu konseyler için etkin bir mekanizma olarak ileri sürülebilecek katılımcı bütçe deneyimi ele alınmaktadır. Bu çerçevede, öncelikle, teoride ve uygulamada, kent konseylerinin bütçesinin nasıl olduğu ve bir örnek olarak, önce Porto Alegre’de ve daha sonra Brezilya’nın tümünde uygulanan katılımcı bütçe sistemi detaylı olarak irdelenmekte ve bu sistemin getireceği faydalar ortaya konulmaktadır. Çalışmanın devamında ise, katılımcı bütçe sistemi benzeri bir uygulama olarak ileri sürülebilecek ve Türkiye’de 1980’li yılların başında Ordu’nun Fatsa Belediyesi’nde uygulanan bütçe yönetim modeli ele alınmaktadır.

1. Kent Konseyleri Bütçesi

Kent konseyinin çalışma usul ve esaslarının gösterildiği 6 Haziran 2009 tarihli Yonetmelik’te; kent konseylerinin bütçesi, belediyelerin kendi bütçelerinde ayırdıkları ödeneklerden oluştuğu belirtilmektedir (mad. 16/a). “Kent Konseylerinin Mali Yapısı” başlıklı bu madde ile, güçlü bir dayanak oluşturulmakta ve Belediyelerin Konseylere kaynak sağlamaları güvence altına alınmaktadır. Ancak, belediyenin, kendi organı niteliğinde olmayan kent konseyine doğrudan nasıl kaynak aktarımı yapacağı konusundaki belirsizlik, en önemli sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda, uygulamada kent konseyinin belediye tarafından uygun görülen giderlerinin, başta sosyo-kültürel işlerden sorumlu birimler olmak üzere, belediyenin ilgili birimlerince karşılanması yoluna giderek çözüm aranmaktadır. (Emeralp, 2010: 29) Bu, esasen, kent konseylerinin belediyeler karşısındaki yasal ve statü belirsizliğinin doğal bir sonucudur. Oysa, kent konseylerine mali özerklik kazandırılmalıdır. Artvin Kent Konseyi için ayrılan payın, belediye bütçesinde “ayrı bir başlık olarak” yer verilmemesi, bu duruma açık bir

örnektir. Bu konudaki belirsizlik uygulamada çözümlenmiş gibi görünse de, konuya ilişkin sorunların suregeldiği ortadadır. Bu bakımdan, katılımcı bütçe, kent konseyleri için mali özerkliği sağlayacak bir fırsat yaratacaktır. Katılımcı demokrasi ilkesi, belediyeler düzeyinde bu katılımcı bütçe süreçleri oluşturularak başarılabilir.

2. Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizması Olarak Katılımcı Bütçe

1989 yılında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde başlayan süreç, bugün farklı biçimlerde ve ölçeklerde dünyanın yüzlerce kentinde, yaklaşık 250 dünya kentinde (Smith, 2009: 33), 300'den fazla belediyede (Wampler, 2007: 22), bir yerel demokrasi modeli olarak kullanılmaktadır. Katılımcı bütçe, belediye kaynaklarının paylaşımı ve planlanması konusunda yurttaşları doğrudan güçlü kılan bir metodun, ister seçilmiş, ister atanmış olsun, yerel yöneticileri tarafından geleneksel bütçeleme metoduyla yer değiştirmesi reformu süreci (Blore vd., 2004: 5-6) olarak adlandırılmaktadır. Bu sistemin temelini, her bireyin eşit-gönüllü katılımına açık olan mahalle düzeyinde yapılan toplantılar oluşturmaktadır. Bu toplantılarda, mahalle halkı, gelecek yılın bütçesinin oluşturulmasında (harcamalar) ve geçen yılın uygulama sonuçlarını tartışmaya aktif olarak katılmaktadır. Hesap verilebilirlik ve mali saydamlık ilkelerinin sistemin ayrılmaz bir parçası olduğu bu sistemde, burada, hem yapılacak işler önceliklerine göre sıralanmakta, hem bu kalemlerin nasıl harcanacağı belirlenmektedir.

Aynı zamanda bir toplum modeli olduğu ileri sürülen katılımcı toplumun gerçekleşmesi, siyasi istencin yanı sıra, yurttaşlık kültürünün gelişmesiyle de doğrudan ilintilidir. Bunun için, yönetsel organlarda yurttaşın katılması için gerekli kolaylıkların sunulması ve kurumsallaşmanın sağlanması yönünde bir istem ile yurttaşlarda en yakın çevrenin biçimlenmesi yönünde bir katılma eğiliminin bulunması gerekmektedir. (Çukurçayır, 2000: XIII) Katılımcı yönetim anlayışını yansıtan ve bu amaçla geliştirilen farklı denetim mekanizmalarından biri olarak ortaya çıkan katılımcı bütçe sistemi, tümü halka açık yapılan toplantılarında mahalle halkının, kendi yerleşim birimlerine ayrılan kamu bütçesinin öncelikleri konusunda karar vermelerini sağlayan bir uygulamadır. Bu sistemin temel mantığını, kamu kaynaklarının halkın çoğunluğunun tercihine bırakılması ve gereksinimlerine göre kullanılması ve düzenlenmesi oluşturmaktadır. (Mısır, 2001: 319) Kamu hizmetlerinin sağlanmasında kamu mülkiyetinden ve kamu yönetiminden vazgeçmemek, (Çınar, 2006: 77) söz konusu sistemin özünü oluşturmaktadır. Belediyenin bütçesini oluşturan kalemlerin nasıl ve ne şekilde harcanacağı, kentliler tarafından belirlenmekle birlikte, söz konusu süreç yakından izlenebilmektedir. Öyle ki, Porto Alegre'deki katılımcı bütçe deneyimi, birçok ülkede büyük ölçüde bilim insanlarının, kent plancılarının ve yurttaş organizasyonlarının dikkatini çekmekte ve kent yönetimi alanında en iyi uygulama örneği olarak kabul edilmektedir. Zira 1996 Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda Dünya Bankası, Porto Alegre'yi örnek uygulama kenti olarak seçerken, (Wagle ve Shah, 2003: 1) Porto Alegre Belediyesi Birleşmiş Milletler tarafından ödüllendirilerek, model olarak önerilmiştir. (Solaklı, 2009) 1989'da Porto Alegre'de katılımcı bütçenin ilk iki yılında binlerce yurttaş katılmıştır. Katılımcıların sayısı, 1992'de yaklaşık 8.000'e yükselirken, bu sistem her yıl 20.000'in

üstünde katılımcı yurttaşın sayısının artmasıyla kentlilerin yaşamında yavaş yavaş yerini almaya başlamıştır. (The University of Texas, 2002)

Porto Alegre deneyimi baz alındığında, bir “doğrudan demokrasi” olarak da adlandırılan katılımcı bütçe süreci beş adımda incelenebilir. (Morgül, 2002) Önce, bölgesel yönerge toplantıları yapılmaktadır. Bu ilk adımdır ve o bölgede hiçbir koşul temsil ve kısıtlama olmadan, kısacası sosyal konumuna bakılmaksızın herkesin katılımına açıktır. Bir bağlayıcılığı bulunmayan bu toplantı, daha sonraki toplantılarda gerçekleştirilecek ve üzerinde durulacak konular konusunda ilk adımın atıldığı yerdir. İkinci adımda, tematik bölgesel kalkınma toplantıları yapılmaktadır. Bu toplantı, ilk bağlayıcı ve belirleyici toplantı olması açısından önemlidir. Bu toplantılardan, daha sonraki aşamalarda bölgeyi temsil edecek bölgesel delegeler ve ilin önemli konuları belirlenmektedir. Bu toplantılar, bölgenin gelişiminde öncelik taşıyan konuları ve yöntemleri belirlemek üzere, ayrıntılı konuşma ve tartışmalar gerçekleşmesini sağladığından önem kazanmaktadır. Bir sonraki adımda, kamusal ilçe belediyeleri toplantıları yapılmaktadır. Katılımcılara öncelikli olarak geçen yılın bütçesini ve dağılım kalemlerini gösteren bir metin dağıtılmaktadır. Dağıtılan metin katılımcılar tarafından incelendikten sonra, geçen yılın bütçesi üzerine bir dizi tartışmalar yürütülmektedir. Bu adımda, ayrıca, üç toplantı yapılmaktadır. Gelişim politikaları toplantısında katılımcılar, yol inşaatı, altyapı, su gibi temel sorunları tartışıp, kendilerinin belirlediği üç öncelikli konuyu formlara doldurmaktadırlar. Katılımcılar, bu doğrultuda o yılki bütçede hangi sorunun öncelikli olduğuna ve yatırıma gereksinme bulunduğuna ilişkin karar vermektedir. (Bahçeci, 2009) Bir sonraki toplantı olan kamusal yapı politikalarında, bölgede yapılması gereken kamusal gereksinimleri karşılayacak duvar, köprü, yol gibi yapıların önceki uygulanan sistemin aynısı uygulanarak seçilmektedir. Son toplantıda, delegasyon seçimine gidilmektedir. Bu kısımda, katılımcıların kendilerini bölge ve eyalet düzeyinde temsil edecek delegeleri seçtiği, yani aldıkları kararları eyalette taşıyacak kişileri belirledikleri görülmektedir.

Sürecin dördüncü adımını, bölgesel delege forumu oluşturmaktadır. Oyların toplanması, sayılması, bölgenin iki konuda üç önceliğinin belirlenmesi ve bunları eyalete götürecek delegelerin belirlenmesi süreci tamamlandıktan sonra, ilçelerden seçilmiş delegeler bir araya gelerek, genel bir bölgesel toplantı yapmaktadırlar. Son olarak ise, eyalet katılımcı bütçe konseyler toplantısı yapılmaktadır. Eyalet konseyi, bütün 22 bölgeyi temsilen seçilmiş 204 delegasyondan oluşmaktadır. Sadece bunların 44’ü Bölgesel Kalkınma Üyeleri olarak adlandırılan ve söz konusu bölgeler tarafından seçilmiş aydınlar ve uzmanlardan oluşmaktadır. Bu toplantıda, bir eyalet yönetimi ile yapılan bir dizi toplantılar sonucunda, bütün bölgeler tarafından detaylı olarak hazırlanan yatırım, planlama ve kamusal hizmetler üzerindeki teklifler şekillendirilerek, eyalet parlamentosuna gönderilecek önergeye son hali verilmektedir. Böylelikle, Rio Grande do Sol eyaletinin önceden alınan kararlar ışığında neye ne kadar harcama yapacağı öğrenilmekte ve bu para, Konsey ve valilik tarafından, çapraz sübvansiyonla uzmanlarında teknik desteği ile hangi bölgeye ve hangi öncelikler gözeterek dağıtılacağı belirlenmekte ve sistem bu şekilde işlemektedir.

3. Türkiye’de Katılımcı Bütçe Sisteminin Uygulanabilirliği: Fatsa Deneyimi

1979 yılının Ekim ayında uygulamaya konan Fatsa deneyimi, doğrudan katılımın açık bir örneğini oluşturduğundan, katılımcı bütçe benzeri bir uygulama olduğu söylenebilir. Seçimlerden sonra, Fatsa Belediyesi’nde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve mahallelerin büyüklüğüne göre, üç ile yedi kişilik gruplardan oluşan on bir halk komitesi kurulmuştur. Fatsalılar, kendilerinin oluşturdukları bu komiteler aracılığıyla, ekonomik ve toplumsal sorunlarını çözmeye çalışmışlardır. Bu komiteler sayesinde, belediyenin halkla bütünleşmesini sağlama başarılı ve sorunlar kahve toplantılarında halka anlatılarak birlikte çözüm yolları aranılmıştır. Böylece, halkın, yönetimde söz ve karar sahibi olmasında önemli bir adım atılmıştır. (Keleş, 1993b: 266) Burada, kentliyi, kentin yönetimine daha etkin biçimde katarak, hem yerel demokrasiyi güçlendirmek, hem kent hizmetlerinin daha etkin bir biçimde görülmesini sağlamak, yerel düzeyde oluşturulan ve halk ya da mahalle komiteleri diye adlandırılan bu modelin temel amacını (Keleş, 1993a: 249-250) oluşturmaktadır. Çamura Son Kampanyası, Kültür Şenliği, Fındık Üretiminin Teşviki ise başlıca faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Fatsa deneyiminin katılımcı bütçe deneyimi benzeri bir uygulama olduğunun ileri sürülmesinin birkaç nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, burada, halkın desteğini kazanarak, yani seçimle işbaşına gelmiş bir yerel yönetim organının, belediye başkanının öncülük ettiği bir girişim söz konusudur. Mahalle komiteleri girişimiyle halkın yönetime katılmasına ağırlık verilerek, yerel erkin ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Fatsa’da mahalle komiteleri uygulaması, bir ya da birkaç mahalle düzeyinde değil, fakat büyüdükçe bir Karadeniz kasabasının tümünü kapsayacak düzeydedir. Ayrıca, mahalle komitelerinin yerel yönetimin biçimsel örgüt ve organlarının yerini alacak biçimde değil, fakat onlarla işbirliği yapacak biçimde tasarlanmış ve kurulmuş olmaları, bir diğer nedendir. Bu mahalle komitelerinin kararları, belediyenin yürütme organı olan encumene getirilmekte, teknik bir denetime konu yapılması yolu açık tutulmaktadır. (Keleş, 1993b: 266-267)

Ancak söz konusu uygulamaya, o dönem için hem yerel yönetimlerden daha çok merkezi yönetimin güçlendirilmek istenmesinin, hem yerel nitelikli hizmetlere ilişkin kaynakların artırılmak istenmesi (Keleş, 1993a: 249-250) gerekçeleriyle, altı ay sonra, son verilmiştir.

Sonuç: Katılımcı Bütçe Sistemiyle Yerel Yönetimlerde Demokratik Bir Yönetim Modeli Uygulanabilir...

Kent konseyleri, kendi bütçelerini halkla yapıp, halkla onaylayabilecekleri katılımcı bütçe modeliyle mali özerkliklerini elde edebilirler. Böylelikle, hem uygulamada, konseylerin belediyeler karşısındaki yasal ve statü belirsizlikleri ortadan kaldırılabilecek, hem hazırlanacak yerel bütçenin bölge halkına sorularak ve halkın öncelikleri belirleyerek yerel yönetimlerin kararlarına katılmasının yolu acılabilecektir. Hesap verilebilirlik ve mali saydamlık sistemin temel ilkeleri olmakla birlikte, belediye

bütçesindeki harcamalar üzerinde halk, belirleyici bir role sahip olacaktır. Bütçeye o yerel birimle yön verecek olan olan her yurttaş yaşadığı kentte öncelikli yatırımların nereye yöneleceği ve sosyal yatırımlara ne kadar pay ayrılacağı gibi konularda kararlara katılabilme fırsatına sahip olabilecektir.

Kaynakça

Bahçeci, Devin (2009), **Belediyelerde Katılımcı Bütçe Süreci**, <http://yesilgazete.org/2009/02/20/belediyelerde-katilimci-butce-sureci/> (11.04.2009).

Baierle, Sergio (2009), "Shoot the Citizen, Save the Customer: Participatory Budgeting and Bare Citizenship in Porto Alegre, Brazil", **Megacities: The Politics of Urban Exclusion and Violence in the Global South**, Kees Koonings, Dirk Kruijt (edit.), Zed Books, New York, s. 120-140.

BBC (2002), **Porto Alegre Shows The Way**, <http://www.bbc.co.uk/dna/360/A816671> (13.11.2002).

Blore, Ian, Nick Devas ve Richard Slater (2004), **Municipalities and Finance: A Sourcebook for Capacity Building**, Earthscan, London.

Çınar, Tayfun ve Birgül A. Güler (2004), **Yerel Maliye Sistemi**, TODAİE, Ankara.

Çınar, Tayfun (2006), "Su Yönetimi ve Finansmanında Strateji, Model ve Aktörler", **Su Yönetimi (Küresel Politika ve Uygulamalara Eleştiri)**, Tayfun Çınar ve Hülya K. Özdiç (edit.), YAYED Memleket Yayınları, Ankara, s. 43-93.

Çukurçayır, M. Akif (2000), **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Yargı Yayınevi, Ankara.

Emeralp, Sadun (2010), **Türkiye'nin Katılımcı-Demokratik Yerel Yönetişim Modeli Olarak Dünyaya Armağanı: Kent Konseyleri**, UCLG MEWA Yayını, İstanbul.

Genro, Tarso ve Ubiratan de Souza (1999), **Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi**, Bülent Tanatar (çev.), Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayını, İstanbul.

Kahraman, Hasan Bülent, E. Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay (1999), **Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim**, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.

Keleş, Ruşen (1993), "Belediyeciliğimizde Son Gelişmeler ve Yerel Ozerklik", **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**, İULA-EMME, İstanbul, s. 249-255.

Keleş, Ruşen (1993), "Yerel Yönetimlerde Güncel Olusumlar", **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**, İULA-EMME, İstanbul.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı (2001), **Kent Konseyi Yönetmeliği**, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27177.html> (07.02.2011).

Mısır, Mustafa Bayram (2001), " 'Almanca' Konuşmayı Öğrenmek", **Praksis (Kent ve Kapitalizm)**, Ankara, s. 316-331.

Morgül, Tan (2002), **Rio Grande do Sol: Bir Katılımcı Yönetim Başarısı**, <http://www.aciksite.com/incs/yazilar.asp?id=899> (19.02.2002).

Smith, Graham (2009), **Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation**, Cambridge University Press, Cambridge.

Solaklı, Sema (2009), **Başka Bir Yerel Yönetim De Mümkün**, http://www.yenidenevrim.org/genel/bizden_detay.php?kod=1574&tipi=23, (09.03.2009).

Talu, Umur (2002), **Başka Dünyalar**, <http://www.milliyet.com.tr/2001/01/06/yazar/talu.html> (12.11.2002).

T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2011), <http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Mevzuat/Kanun.aspx> (07.02.2011).

The United Nations Development Programme (2002), **Human Development Report 2002 (Deeping Democracy in A Fragmented World)**, Oxford University Press, Oxford.

The United Nations Development Programme (2003), **Human Development Report 2003 (Millennium Development Goals: A Compact Among Nations to End Human Poverty)**, Oxford University Press, New York.

The United Nations Development Programme (2006), **Human Development Report 2006 (Beyond Scarcity: Power, Poverty and the Global Water Crisis)**, Palgrave Macmillan, New York.

The University of Texas (2002), **Participative Budgeting and Civil Society**, http://www.uts.cc.utexas.edu/rhwilson/ppss/assets/ch%205_Spink_Brasil.rtf, (12.11.2002).

Toni, Antonio (2009), **Hareket Kendini Muhalefetle Sınırlamamalı**, Barış Gençer Baykan, Serdar Torlak (çev.), <http://bianet.org/bianet/siyaset/7706-hareket-kendini-muhalefetle-sinirlamamali> (07.06.2009).

United Nations Development Programme *Turkey*, **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 2002 İnsani Gelişim Raporu: Yeni Bir Demokrasi Dalgasına Acilen İhtiyaç Duyuluyor**, http://www.undp.org.tr/hdr2002_democraticwave.doc (12.11.2002).

Wagle, Swarnim ve Parmesh Shah (2003), **Case Study 2 - Porto Alegre, Brazil: Participatory Approaches in Budgeting and Public Expenditure Management**, The Social Development Family in the Environmentally and Socially Sustainable Development Network, Note No. 71.

Wainwright, Hilary (2009), **Never Say Tina Again**, <http://www.guardian.co.uk/business/2001/feb/12/> (30.03.2009).

Wampler, Brian (2007), "A Guide to Participatory Budgeting", **Participatory Budgeting: Public Sector Governance and Accountability Series**, Anwar Shah (edited by), The World Bank, Washington, D.C., s. 21-54.